

Konstfacks budgetunderlag för perioden 2025 - 2027

(6 bilagor)

1. Sammanfattande bedömning

Värden omkring oss är orolig och två stora omställningar, den gröna och den digitala, pågår parallellt. För att dessa omställningar ska få ett etiskt och meningsfullt samhälleligt genomslag behövs nytt tänkande, nya idéer, beteendemönster och lösningar. Konsten utmanar och väcker känslor, ställer kritiska frågor och skapar framtidsvisioner. För nya lösningar behövs ett konstnärligt omtänkande som bidrar till nya tankesätt och vanor.

Den gröna och den digitala omställningen behöver bli relevant för alla individer i vårt samhälle. Utbildningen och forskningen på Konstfack ökar vår föreställningsförmåga. Konst och design skapar förändring. De får oss att föreställa oss både det förflutna och framtiden, att förstå vad som kunde vara, bli engagerade, och skapa nya möjligheter. I en digitaliserad tid skapas nya arbeten, idéer och arbetsätt. Konstfacks spetskompetens utvecklas genom praktiskt utforskande i ateljéer och verkstäder, vi studerar, hanterar och utvecklar olika material, objekt och kontext förknippade med materialen. På en global marknad med beroenden och starka geopolitiska intressen är material, var de kommer ifrån, hur de formas, processas och var de hamnar en av vår tids ödesfrågor. Materialitet beforskas utifrån fysiska, sensoriska, filosofiska, politiska, historiska, ekonomiska och sociala perspektiv. Genom material är vi förbundna med andra levande organismer och ekosystem både direkt och indirekt, som individ och som samhälle. Hur vi ansvarsfullt utvecklar, hanterar och förhåller oss till material, blir en väsentlig del av en samhällelig omställning.

Konstfack bedriver excellent utbildning och forskning i konst, design, konsthantverk och bild- och slöjdpedagogik. På den internationella arenan är Konstfack den högst rankade högskolan i Sverige (QS-ranking, Art and Design), trea inom Norden och har placering nr 26 i världen. För att Konstfacks utbildning och forskning fortsatt ska ligga i framkant, behövs en finansiering och infrastruktur som krävs för en konstnärlig spetsutbildning och forskning. Det behövs avancerad teknik och miljöer som möjliggör allt från framställning av prototyper och hållbara material till lokaler och utrustning för skapande konstnärlig verksamhet. Detta medför allt större ekonomiska utmaningar för utrymmeskrävande, specialiserade och materialintensiva konstnärliga högskolor. Nedan anges våra ställningstaganden kring utveckling av utbildningens inriktning och dimensionering samt forskningens kvalitet och förnyelse 2025 - 2027.

Framtida förutsättningar för att bedriva detta med hög kvalitet och relevans är sammanfattningsvis:

- Ett ramanslag för forskning för att bedriva forskarutbildning (examensrätt erhöles 2022) och stärka forskningsmiljön kring denna
- Utveckla nationell konstnärlig infrastruktur för excellens inom utbildning och forskning
- Breddad finansiering – ökad möjlighet att söka externa forskningsmedel, inget krav på medfinansiering samt stipendiemöjligheter för avgiftsskyldiga
- Innovationskontor till ömsesidig nytta mellan utbildning, forskning och samhället
- Fortsatt möjliggöra utbildning för livslångt lärande, omställning och bristyrken

Våren 2024 ska Konstfack fastställa en ny treårig utbildnings- och forskningsstrategi. Den kommer att innehålla våra forskningsinriktningar, utveckling av infrastruktur samt strategiskt långsiktiga samarbeten för ökad internationalisering och interdisciplinär samverkan. En avgörande fråga för att uppnå excellens är att attrahera de internationellt sett mest kvalificerade lärarna och studenterna. Konstfack lyfter även behovet av nationella forskarskolor. Konstfack har även unika möjligheter att driva ett nationellt forsk-

ningscentrum inom ämnesområdet inredningsarkitektur, och att skapa ett innovationskontor som skapar sysselsättning och innovation i hela Sverige och bidrar till de kulturella och kreativa näringarna.

Vid konstnärliga lärosäten utgör lokalkostnaderna omkring en fjärdedel av totala kostnader. Det förklaras av utrymmeskrävande verkstäder, utställningslokaler och ateljéytor. Andra lärosäten kan kombinera föreläsningar i stora salar med undervisning på distans, medan verkstäder i konstnärlig utbildning begränsar gruppstorleken. Av det skälet är den hemställda Konstfack gjort om utökad lokalanslag fortsatt aktuell.

2. Utbildningens inriktning och dimensionering

Utbildningsutbudet vid Konstfack består av 12 utbildningsprogram på grund- och avancerad nivå som leder till konstnärlig examen, ämnesläroutbildning för grundskolan och gymnasiet, fristående kurser, samt Konstfacks nya forskarutbildning i konstnärlig gestaltning inom bild, form, rum. Våra utbildningsprogram ges på heltid, är campusbaserade och har en hög prestationsgrad (92 procent 2023). Då Konstfack ska fastställa en ny treårig utbildnings- och forskningsstrategi, kan utbudet påverkas på sikt.

Antalet helårsstudenter inom grundutbildningsanslaget var något högre än planerat 2023, vilket innebar fortsatt överproduktion. Den successiva minskningen av takbeloppet till 2025 med anledning av EU:s återhämtningsplan leder till något färre platser. Konstfack kan ta emot fler studenter om takbeloppet i stället höjs, exempelvis inom STEM-strategin. Internationellt används nu STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) nu i en allt högre grad än bara STEM. Med Arts med i bilden, dvs med inkluderande av kreativitet och konstnärligt tankesätt, blir vår nationella innovations- och konkurrenskraft mycket högre. En AI-algoritm i sig förändrar kanske inte världen, det är när man förstår hur människor tänker och agerar, utvecklar, ifrågasätter och testar, samt skapar en produkt eller tjänst som berör och känns relevant för människor, som de tekniska innovationerna får verklig genomslagskraft. Med konstutbildning kan vi öka vår föreställningsförmåga, med design kan vi skapa nya lösningar, med hantverk kan vi skapa en materialitet med relevans, och med vår läroutbildning kan vi skapa framtida generationer som testar, skapar och uppfinnar. Alla dessa behövs för att Sverige fortsättningsvis ska ha stark forskning, innovation och konkurrenskraft.

Söktrycket till våra programutbildningar är fortsatt högt. Omkring sex procent av de som söker till konstnärliga program på grundnivå kan erbjudas plats. Den nya forskarutbildningen hade 230 sökande till fyra doktorandanställningar, vilket visar det mycket stora intresset och behov som finns både i Sverige och internationellt. Ämnesläroutbildningarna har haft ett varierande söktryck de senaste åren (ökning 2023).

I konstnärlig praktik leder det iterativa förhållningssättet (skapa, testa och pröva) till oväntad användning av teknik eller material, nya uttryck för erfarenheter och möjligheter i samarbete med olika grupper av människor. En betydande del av undervisningen är därför verkstadsbaserad. Verkstäder och studios har högteknologisk utrustning för att möjliggöra experimenterande och nyskapande och hållbarhetsfrågan är ytterst relevant för studenternas kommande arbetsliv. I utbildningen ingår handledning, avancerad teknik. Konstfacks verkstäder och kompetens kan i det perspektivet ses som en oumbärlig resurs i både utbildning, forskning och samverkan – samt för kompetensutveckling för de branscher vi delar ekosystem och utveckling med.

Konstnärlig utbildning på grundnivå och avancerad nivå

För utbildning på grund- och avancerad nivå planeras inga genomgripande förändringar utöver viss anpassning i linje med regeringens satsningar. Medel för det livslånga lärandet som ska främja klimatomställning har använts för utbildning inom design, exempelvis inom designekologi. Även den sk "Ingenjörssatsningen" ska användas för kurser inom design, exempelvis inredningsarkitektur/rumslig gestaltning. Vid en utökad regeringssatsning kan fler kurser av betydelse för den snabba teknikutvecklingen eller omställningen till ett fossilfritt energisystem omfattas.

Byggsektorns lågkonjunktur påverkar nytexaminerade inredningsarkitekter negativt. På några års sikt väntas dock efterfrågan åter öka och kompetensen är angelägen vid framtida samhällsutmaningar om hållbarhet och gestaltad livsmiljö.

Olika erbjudanden behövs för att stärka det livslånga lärandet; inom ordinarie kursutbud, som uppdragsutbildning eller för att passa omställningsstudiestödet (se vidare Ämneslärarutbildning). Det stora behovet av kompetensutveckling för yrkesverksamma inom det konstnärliga området märks i söktrycket på fristående kurser. Nya digitala verktyg och metoder behöver nå yrkesverksamma kulturutövare. Kurserna ges ofta med en undervisningsform som ska möta målgruppens behov, d.v.s. på kvarts- eller halvfart och bedrivs ofta i blandad form, d.v.s. på distans och med vissa obligatoriska träffar. Dessa kurser svarar för ett välbehövt kompetenstillskott till Sveriges framtida kreativa utmaningar och riktas mot de konstnärliga utövarna som ofta är egenföretagare eller inom konsultverksamhet.

Hösten 2024 planeras en uppstart av ett utbildningssamarbete med Södertörns högskola "Gestaltade livsmiljöer, gemensamma rum, interdisciplinära praktiker. Den planerade utbildningen på avancerad nivå utvecklas i nära samarbete med föreläsare för näringslivet och syftar till att fördjupa deltagarnas kunskaper inom det egna yrkesområdet och stärka samverkan mellan olika yrkeskategorier.

Konstnärlig utbildning på avancerad nivå och forskarnivå ges på engelska och vänder sig till sökande från hela världen. Framöver undersöks möjlighet att även erbjuda program på grundnivå på engelska. En utvidgad forskarutbildning kan på sikt bidra till internationaliseringen inom utbildning och forskning då många sökande är internationellt verksamma. Som en första åtgärd finns planer på internationella gästprofessorer på deltid, vilket skulle möjliggöra både ökad internationalisering och ökad kompetens.

Konstfack behöver öka antalet utländska studenter, i synnerhet de som kommer från länder utanför Europa. Många avgiftsskyldiga tackar nej till erbjuden plats till följd av den höga studieavgiften (300 tkr/år) och avsaknad av stipendier (Konstfack har stipendiemedel för en student om året). Att Konstfack trots detta är attraktiv för avgiftsskyldiga studenter är glädjande och ett kvitto på utbildningens höga attraktionskraft (309 ansökningar 2023). Under 2023 erbjöds femton avgiftsskyldiga plats varav fyra påbörjade studier på avancerad nivå; en av dessa erhöll Konstfacks lärosättesstipendium.

Ämneslärarutbildning

Konstfack utbildar lärare i grund- och gymnasieskolan i bild med inriktning mot media, design eller slöjd. De utbildar i sin tur framtidens medborgare och utvecklar kunskap i vad bild och form kan göra för människors lärande, utveckling och kommunikation. De estetiska ämnena stärker experimentlusta, empati och kreativitet – väsentliga förmågor inför framtiden.

Det finns ett minskat behov av lärare inom gymnasieskolans estetiska ämnen, samtidigt som Skolverkets prognoser pekar på ett fortsatt stort behov av lärare i bild och slöjd i grundskolans senare år. En översyn av dimensionering och struktur av ämneslärarutbildningen har därför påbörjats. För att möta samhällets behov av legitimerade slöjdlärare i kombination med det nya omställningsstudiestödet, har ämneslärarprogrammet tillgängliggjort ämneskurser i slöjd. Överskott från uppdragsutbildningen ska användas för att finansiera detta utvecklingsarbete där ämneslärarutbildningens olika delar fortsatt ska kunna erbjudas som programutbildning/fristående kurs/uppdragsutbildning. Kommande utredningsförslag gällande lärarutbildning behöver dock inväntas.

Tillgång på VFU-platser är avgörande för dimensionering av utbildningen. Konstfack kommer att ingå i huvudstadsnoden inom den nationella ULF-verksamheten (utbildning, lärande, forskning), ett samarbete mellan sju lärosäten samt kommunerna i Stockholm som berör forskning, skolverksamhet och lärarutbildning. (Sedan många år har denna konstellation även ett samarbetsavtal kring placering av lärarstudenter på VFU) Avtal planeras även med Kulturama (Studieförbundet Medborgarskolan).

Konstnärlig utbildning på forskarnivå

Konstfacks startar sin forskarutbildning hösten 2024, och de nu antagna doktoranderna blir tillsammans med dem vi överfört från andra lärosäten, pionjärer i konstnärlig gestaltning inom bild, form och rum. För att skapa en kritisk massa och en kontinuerlig utlysning av doktorandplatser på forskarutbildningen, krävs ett utökat ramanslag för forskning, se Forskning nedan. Av 230 sökande antogs fyra doktorander i januari 2024.

Det vore önskvärt att på sikt höja den nationella nivån på forskning inom det konstnärliga fältet med nya nationella forskarskolor inom konst och design, som möjliggör ett brett samarbete mellan alla nationella aktörer i fältet. För tillfället finns endast den nationella forskarskolan i bildpedagogik och slöjdpedagogik (FOBOS).

Konstfacks utbildningskvalitet, höga söktryck och de aktuella samhällsutmaningar som utbildningsutbudet svarar mot, innebär att ytterligare regeringssatsningar välkomnas. Konstfack vill särskilt åter lyfta behovet av att utöka det nationella stipendieprogrammet för avgiftsskyldiga studenter.

3. Forskning

Hösten 2023 lämnade Konstfack sitt underlag till regeringens forsknings- och innovationspolitik, där ledorden excellens, internationalisering och innovation passar väl in på Konstfacks forskning. För att klara omställningen till ett socialt och ekologiskt hållbart samhälle behövs konst och forskning som bidrar med kunskap och kritiskt tänkande, möjliggör förändring och inkluderar hela samhället. Sveriges position som ledande forskningsnation behöver därför ha samverkan mellan vetenskap och konst, med excellens i båda fälten. Den konstnärliga forskningen har också en central del i det demokratiska samtalet genom att debattera, ifrågasätta och gestalta komplexa frågor¹. Forskning och utbildning på konstnärlig grund är en del av kulturlivet som angår samhället i stort.

Europeiska forskningsfinansiärer har insett vad forskning på konstnärlig grund kan betyda för människans föreställningsförmåga – vår förmåga att föreställa oss både det förflutna och framtiden – förmågor som är avgörande för att finna lösningar på våra stora samhällsutmaningar. Horisont Europa gör utlysningar inom området *Kultur, kreativitet och inkluderande samhällen* och trots att en sådan utlysning tydligt riktar sig till forskningen på konstnärlig grund, tolkar ofta svenska finansiärer en sådan utlysning som riktad till enbart samhällsvetenskap och humaniora. Vi hoppas att forskning på konstnärlig grund, jämte utbildningsvetenskap, ges en tydlig plats inom det svenska statliga forskningsfinansieringssystemet i framtiden.

Inom högskolan märks ett gemensamt intresse för utforskande av materialitet, utökad föreställningsförmåga, gestaltning och kreativitet som i sin tur relaterar till aktuella samhällsutmaningar såsom demokrati-frågor, klimatomställning, gestaltad livsmiljö och en social och ekonomiskt hållbar utveckling. Angelägen forskning pågår inom områden som ljus och belysning eller utformning av offentliga miljöer som kollektivtrafik, skolor, hälso- och sjukvård, lekplatser och torg. Andra framträdande teman rör inkludering och mångfald, glesbygd, kulturarv och bortglömda berättelser. Det är också angeläget att fortsatt ingå i forskningsstrategiska partnerskap som tar sig an framtida utmaningar som exempelvis Virtual och Augmented Reality eller transformationskraft genom design för utvecklandet av resilienta lokalsamhällen och hållbar lokal matproduktion.

Det nationella nätverket Gestaltad livsmiljö har koppling till den utbildningssamverkan som sker framöver med Södertörn högskola. Inriktningen öppnar för forskning inom samtliga Konstfacks ämnen i samverkan med andra institutioner, företag och myndigheter på olika platser i Sverige.

Det begränsade forskningsanslaget medför stora utmaningar i arbetet för att stärka forskningsmiljön, vilket påverkar till exempel Konstfacks förmåga söka forskningsfinansiering som kräver medfinansiering. Ett arbete för att öka externfinansieringen är påbörjat inom befintliga resurser. Trots att Konstfack är ledande inom det konstnärliga området i Sverige saknas välutvecklade stödfunktioner för samverkan, ansökningar för externfinansiering och internationalisering motsvarande de som finns på större lärosäten. Konstfacks begränsade resurser är ett hinder även för denna utveckling. Dessutom minskar de begränsade resurserna möjligheterna till att utöka forskningstid i tjänst till Konstfacks forskare. Denna forskningstid kan bland annat leda till flera ansökningar hos externa finansiärer.

¹ SUHF:s underlag till regeringens forsknings- och innovationspolitik: "Liksom konsten är den konstnärliga forskningen en central del i det demokratiska samtalet genom att debattera, ifrågasätta och gestalta komplexa frågor. Det är av stor vikt att den konstnärliga forskningen får ökade resurser för att fortsatt kunna bidra till hela samhällets utveckling. De konstnärliga högskolornas låga basanslag för forskning medför svårigheter för dessa lärosätens forskare att ansöka om stora forskningsbidrag då resurserna för medfinansiering inte räcker till. De har också begränsade möjligheter att söka medel för infrastruktur."

Forskningsinfrastruktur

Det behöver finnas nationell infrastruktur för excellens även inom konstnärlig utbildning och forskning.

Samarbets- och publikationskanalerna för den konstnärliga forskningen bör ges utvecklingsstöd, exempelvis från Vetenskapsrådet. Dess resultat är i huvudsak publika och offentliggörs ofta på offentliga och privata institutioner (museer, gallerier, filmfestivaler, etc.) via kanaler som finansieras på andra sätt än vetenskaplig forskning. Ett nationellt utvecklingsarbete behövs även gällande bedömningsnivåer och sakkunniggranskning, konferenser, publikationer och utställningar.

Infrastruktursatsningar inom det konstnärliga fältet är starkt kopplade till den snabba teknikutvecklingen, se även Vetenskapsrådets *Forskningsöversikt 2023: Konstnärlig forskning*². Konstfacks fysiska infrastruktur består av biblioteket och verkstäderna, som utgör hjärtat för utvecklingen av konstnärliga verk, praktiker, tekniker, metoder och arbetsprocesser. Över 50 verkstäder finns inom glas, keramik, grafiska metoder, måleri, trä, metall, ljus, ljud, video och bild, textil samt digitala verkstäder som möjliggör 3D-modellering, 3D-printrar och arbete inom rörlig bild, ljud och Virtual Reality (inklusive användning av robotar och artificiell intelligens). Varje verkstadsområde spänner över teknik och utrustning där äldre tiders hantverk kombineras med dagens senaste teknik. Avancerad teknisk och konstnärlig kompetens leder även till korsbefrukning mellan olika utbildnings- och forskningsområden i interna och externa samarbeten. Att upprätthålla avancerade och kostsamma verkstäder, lokaler och spetskompetens är ytterst angeläget för den konstnärlig forskningens bidrag till innovation. Vi ser våra verkstäder som nationell, verksamhetskritisk forskningsinfrastruktur.

Konstfacks forskningsplattformar ska fortsatt utvecklas för att underlätta kunskapsutveckling, externa samarbeten och gemensamma större ansökningar och anslutning till centrumbildningar. Dessa bidrar även till forskningsanknytningen i utbildningen då lärare, doktorander och studenter på grundnivå och avancerad nivå engageras i kunskapsöverföringen. Som exempel kan nämnas forskningsplattformen "Design Explorations" som har potential att lägga grunden för ett nationellt forskningscentrum inom ämnesområdet för att driva professionen framåt, stärka den inhemska möbel- och tillverkningsindustrin och också dess roll som livskraftig exportindustri.

NAVET är ett samarbete mellan Konstfack, Stockholms konstnärliga högskola, Kungl. Tekniska Högskolan och Kungl. Musikhögskolan. Visionen är att Sverige ska ha en ledande position inom Konst, Teknik och Design, med ett praktiskt och kritiskt förhållningssätt som stimulerar forskning, innovation, kreativitet och utvecklingen av ett hållbart samhälle. Centret stödjer forskningsprojekt genom att dela resurser i form av laboratorier, utrustning och kurser.

Konstfack föreslår att krav på medfinansiering tas bort eller att en forskningsfinansiering införs som möjliggör medfinansiering för konstnärlig forskning på annat sätt. Ett långsiktigt och väl anpassat ramanslag för forskning, forskarutbildning, och en starkt forskningsinfrastruktur är en nationell angelägenhet. Med anledning av ovanstående anser Konstfack att forskningsanslaget bör uppräknas till 60 mkr från 2025 och framåt (i paritet med exempelvis Stockholms konstnärliga högskola, vars verksamhet har liknande omfattning).

² Forskningsöversikt 2023: Konstnärlig forskning, s. 25–26, Vetenskapsrådets rapporter 2023

4. Samverkan och innovation

Nationellt ansvar för rumslig gestaltning

Gestaltad livsmiljö är ett för regering och riksdag prioriterat politikområde där arkitektur, form, design, konst och kulturmiljö ska stärka varandra för att hantera våra framtida samhällsutmaningar (med koppling till mål som Hållbara städer och samhällen i Agenda 2030, FNs New Urban Agenda eller nationella mål för samhällsbyggande, miljö- och kulturpolitik, folkhälso- och funktionshinderspolitik etc).

Konstfack har starka kunskapsmiljöer. Vår utbildning inom inredningsarkitektur och möbeldesign är den enda i landet som ger yrkestiteln "inredningsarkitekt" genom Sveriges Arkitekter. Angelägen forskning pågår inom exempelvis ljus och belysning, akustik, arbetsplatser och bostäders utformning, inredning av vård- och omsorgsmiljöer och andra offentliga miljöer. Vi ser möjlighet att växla upp forskningen kring denna typ av miljöfrågor och gestaltning som bidrar till att möta samhällets utmaningar. Konstfacks spetskompetens inom visuell kommunikation, är en närliggande disciplin som kan bidra till effektivare och mer inkluderande tilltal inom offentlig gestaltning i både digitala och fysiska rum.

Konstfack är beredd att ta ett nationellt ansvar för forskning inom rumslig gestaltning genom inredningsarkitektur och design. Detta kan kopplas till regeringens politik gällande gestaltad livsmiljö; Konstfack kan skapa en internationell synlighet och ge området inredningsarkitektur en långsiktig utveckling. En sådan skulle gynna såväl svensk möbel- och tillverkningsindustri som arkitekturfältet i vid bemärkelse – också internationellt. Möbelindustrin i Sverige är en exportindustri. Utifrån samhällets omställning med sikte på de globala målen är det angeläget att koppla vardagliga livsstilsmonster till dessa mål; byggande, boende, arbetsmiljö och transporter inte minst med avseende på energieffektivitet och psykisk hälsa.

En särskild satsning på ett nationellt kunskapscentrum inom inredningsarkitektur och design kan på sikt även inkludera en forskarskola och adjungerade professorer inom området.

Kring det senare har vi samarbetat med SKR och deras satsning på arbetsmiljö genom det globala nätverket International Academy for Design and Health. Förutom IADH³ och SKL ser vi myndigheten ArkDes, Boverket och Statens Konstråd i Sverige som självklara avnämare för forskningsresultat, prototyper och idéer. Forskningen kan också kopplas till uppdrag hos Energimyndigheten och Tillväxtverket liksom samverka med svensk industri och näringsliv.

Med anledning av ovanstående äskar Konstfack medel för en särskild satsning på ett nationellt kunskapscentrum inom inredningsarkitektur och design som skulle inkludera en forskarskola och adjungerade professorer inom området. För detta behöver Konstfack 9 mkr årligen.

Innovationskontor

Regeringens senaste innovationsutredning beskriver det svenska innovationsstödet som fragmenterat⁴. Många högskolor hänvisas till universitetens innovationskontor, där de erbjuder tjänsterna inte alltid passar deras behov. Utredningen lyfter särskilt fram att även konstnärlig forskning omfattas av nyttiggörandeuppdraget. Vissa forskningsresultat är inte heller patenterbara, exempelvis konstnärliga verk, Vissa forskningsresultat är inte heller patenterbara, exempelvis konstnärliga verk, varför ett mindre snävt fokus på kommersialisering behövs och istället ett ökat fokus på digitalisering, teknikutveckling, hållbar utveckling och komplexa juridiska frågor. Konstfack ser möjligheten att i framtiden kunna stärka den nationella, konstnärlig verktyglådan kring innovationsprocesser med (i), Innovationskontor (ii) Inkubator och på längre sikt (iii) Holdingbolag, det förstnämnda gärna på högskolan men kan även vara i samverkan med andra i Stockholmsområdet.

³ <https://www.designandhealth.org/>

⁴ Betänkandet Utredningen om ett utvecklat innovationsstöd vid universitet och högskolor (SOU 2020:59) samt Slutbetänkande av Innovationsstödsutredningen (SOU 2012:41).

Innovationskontor finns i dagsläget enbart på universitet. Konstfack har ett stort behov av att kunna erbjuda tjänster som ett innovationskontor gör till studenter som går ut till egenföretagande och till forskare som har forskningsresultat som de vill ta vidare.

Konstfack grundade en gång Transit kulturinkubator och i dag samarbetar Konstfack med Transit som – utöver Konstfack – finansieras av Kulturförvaltningen Region Stockholm med flera kulturaktörer och två högskolor inom regionen. Konstfack har också samarbeten med Stockholm School of Entrepreneurship (SSES) kring utbildningar i entreprenörskap.

Även om lärosäten som Konstfack teoretiskt har möjlighet att vända sig till universitetens innovationskontor för att få hjälp, ser Konstfack dock att det behövs en inkubator som förstår idéer, skapande och projekt från konstnärliga högskolor där den konstnärliga grunden är uttalad. Konstfack ser det som en utmaning att få finansärer att anamma en bredare definition som inbegriper de kulturella och kreativa näringarna och dess villkor, syften och mening.

Ett innovationskontor kopplat till Konstfack – gärna i samarbete med andra konstnärliga lärosäten – skulle också kunna få ett särskilt uppdrag att analysera hur innovationsprocessen inom konstnärlig gestaltning skiljer sig från traditionella lärosätens innovationsprocesser och Konstfack vill gärna vara en instans för att utreda denna typ av frågor.

I ett första steg detta äskar vi 5 mkr för 2025 och framåt. Konstfack ser även möjligheter att tillsammans med andra konstnärliga högskolor bilda ett gemensamt innovationskontor men för det behövs ytterligare analys göras.

5. Ekonomi

Intäkter och kostnader för utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Av bilaga 2 framgår den beräknade utvecklingen av intäkter och kostnader för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Konstfack hade vid utgången av 2023 en utgående överproduktion på 15,9 mkr. Detta är huvudsakligen ett resultat av de senaste årens höga prestationsgrad. Konstfack räknar med att ligga över takbeloppen de närmaste åren och kommer att minska antagningar framöver för att komma ner till takbeloppen i slutet av perioden. Önskvärt skulle vara att bibehålla den nuvarande antagningen, ifall ett ökat takbelopp erhålls.

Under kommande år avtar de höga investeringar som gjordes under 2018 och 2019. Högskolan räknar med att lösa det ökade lokalbehovet för forskningen endast genom mindre ombyggnationer inom befintliga ytor tillsammans med ett något minskat lokalbehov inom grundutbildningen. Vi anser oss kunna rymma detta inom våra lokaler genom att omdisponera ytor.

Avskrivningar totalt kommer nu att minska något under perioden, se vidare kommentarer till investeringar i anläggningstillgångar och lokalförsörjning.

Från och med 2024 minskar myndighetskapitalet på grundutbildningen på grund av ökade lokalkostnader. Minskningen av anslaget från 2026 kommer även leda till minskat myndighetskapital, varvid Konstfack inte kommer att kunna bibehålla ett myndighetskapital som uppgår till ca 10 procent av årets kostnader.

Intäkter och kostnader för konstnärlig forskning

I bilaga 3 redovisas den beräknade utvecklingen av intäkter och kostnader för konstnärlig forskning. Intäkterna från den externfinansierade forskningen beräknas öka något de närmaste åren, medan anslaget i dessa beräkningar antas vara på samma nivå (baserat på budgetpropositionen för 2024).

Myndighetskapitalet av anslagsmedel uppgår per 2023-12-31 till ca 6,3 mkr. Myndighetskapitalet kommer under 2024 och framåt att användas bland annat för att finansiera doktorandplatser. För att Konstfack fortsatt ska kunna anta nya doktorander utifrån examensrättigheten inom konstnärlig forskning behöver basanslaget inom forskningen utökas.

Konstfack räknar inte med att under 2024 - 2027 ha några medlemskap i forskningssamarbeten som kräver särskilt bemyndigande från riksdagen.

Investeringar i anläggningstillgångar

Investeringsbehovet i anläggningstillgångar redovisas i bilaga 4 och 5. Inga enskilda investeringar beräknas överstiga 25 mkr. Investeringarna avser till största delen grundutbildningsverksamheten.

2024 har 20 år gått sedan flytten till nya lokaler. Verksamheten förändras och Konstfack har ett utökat utbildningsuppdrag och har från och med 2022 även examensrättigheter inom forskningen. Detta har inneburit ökade investeringar i förbättringsutgifter på annans fastighet, då lokaler byggts om för att utnyttjas så effektivt som möjligt. Ett par större investeringar 2019/2020 gör att investeringarna nådde en maximal nivå i början på 2020 för att därefter avta. Information om verksamhetsinvesteringar redovisas i bifogad investeringsbilaga. Inga enskilda investeringar beräknas överstiga 20 mkr, varför tabell om särskild information om verksamhetsinvesteringar inte bifogas budgetunderlaget.

Låneram

Konstfack hade 2022 en låneram på 27 mkr. Konstfack har efter de stora investeringarna 2018 - 2019 nu planerat för något minskade investeringar. I dagsläget är låneramen väl anpassad till investeringsbehovet och inga förändringar behöver göras av låneramen kommande år. Se vidare tabell 4, bilaga 4.

Lokalförsörjning

Konstfack har två hyreskontrakt för lokalerna. Det största hyreskontraktet med Vasakronan som hyresvärd löper ut 2029. I tillägg till hyreskontrakten med Vasakronan finns även ett mindre kontrakt avseende ytterligare kontor i anslutning till Konstfacks övriga lokaler som är uppsagt från och med mars 2024.

Arbetet med förändringar av lokaler pågår, bland annat för fortsatta akustikåtgärder. Den bedömning som görs idag är att förändrat lokalbehov kan lösas genom ombyggnationer inom befintliga ytor, vilket innebär tillkommande investeringar i förbättringsutgifter på annans fastighet. Konstfack ser därför i dagsläget inget behov av att teckna hyresavtal som sträcker sig längre än 10 år.

Enligt Konstfacks nuvarande hyresavtal med Vasakronan ökar hyran med konsumentprisindex. Ökningen 2023 och 2024 var betydande och varje hyreshöjning kvarstår på den nya högre nivån. Konstfack lämnade därför in en hemställan till regeringen våren 2023 med begäran om utökad ram för lokalkostnader (särskilda medel) från 1,4 mkr till 10 mkr årligen. Hemställan har dock inte beviljats och den ekonomiska situationen är fortsatt prekär. 2024 ökar lokalkostnaderna med 5,4 mkr jämfört med vad som budgeterades 2023, vilket utgör 75 procent av uppräkningsbeloppet av hela anslaget för utbildning och forskning. I hemställan jämförs lokalkostnaderna för de fyra konstnärliga högskolorna i Stockholm (Kungl. Konsthögskolan har en mindre verksamhet än övriga). Verksamheten kräver stora lokaler vid alla lärosäten, kostnaden per kvm/år ligger på samma nivå, men lokalanslagen (ram) följer inte av behov eller storlek⁵.

Räntekonto med kredit i Riksgäldskontoret

Konstfack räknar med att likviditeten under de närmaste åren kommer att vara god och gör för tillfället bedömningen att det inte finns något behov av någon räntekontokredit under perioden.

Avgiftsbelagd verksamhet

Av de avgifter och ersättningar som Konstfack redovisar i utfallet för 2023, avser det mesta uppdragsutbildning åt Skolverket och avgifter från studieavgiftsskyldiga studenter. Dessutom ingår intäkter av avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen, upplåtande av bostadslägenheter samt övriga avgifter och ersättningar.

Konstfack redovisar budgetåret 2023 intäkter från 9,1 studieavgiftsskyldiga helårsstudenter. Antalet avgiftsskyldiga studenter är få på grund av den höga kostnaden för att läsa konstnärliga utbildningar. Högskolan räknar dock med att öka antalet studenter fram till 2026.

Intäkterna från uppdragsutbildning för 2023 avser huvudsakligen uppdragsutbildning åt Skolverket inom ramen för det s.k. Lärarlyftet. Konstfack räknar med fortsatt utbildning åt Skolverket, men den minskade något 2023 och bedöms ligga på denna nivå kommande år.

Myndighetskapital för uppdragsverksamheten hade 2022 ökat till 3,2 mkr, men Konstfack har nyttjat en del av detta myndighetskapital 2023 och planerar att göra det även 2024. Myndighetskapitalet har använts för att utveckla det administrativa stödet inom uppdragsverksamheten och kommer att användas för utvecklingsinsatser för att utveckla uppdragsverksamheten och få in nya uppdrag framöver.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av Konstfacks högskolestyrelse vid sammanträde den 12 februari 2024. Föredragande har varit rektor Anna Valtonen och ekonomichef Orhavi Rhawi. Förvaltningschef Elisabet Nordwall och avdelningschef Elin Norberg har deltagit i den slutliga beredningen av förslaget.

⁵ Ur regleringsbrev för 2024: Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (ram för lokalkostnader 3,5 mkr); Stockholms konstnärliga högskola (ram för lokalkostnader 8,2 mkr); Konstfack (ram för lokalkostnader 1,5 mkr); Kungliga Konsthögskolan (ram för lokalkostnader 1,5 mkr).

Tabell 1 Total budget

	2023	2024	2025	2026	2027
Total budget	ÅR -1	År 0	År 1	År 2	År 3
(tkr)	Utfall	Prognos	Ber.	Ber.	Ber.
Verksamhetens intäkter					
Anslag ¹	206 882	214 160	213 532	211 258	211 258
Avgifter	10 172	8 974	10 000	10 000	10 000
Bidrag	6 707	7 006	7 300	7 300	7 300
Finansiella intäkter	1 374	1 300	1 300	1 300	1 300
Summa intäkter	225 135	231 440	232 132	229 858	229 858
Verksamhetens kostnader					
Personal	-133 288	-138 364	-138 500	-138 500	-138 500
Lokaler	-54 113	-56 808	-56 900	-56 900	-56 900
Drift/Övrigt	-29 202	-31 833	-31 800	-31 800	-31 800
Avskrivningar	-6 277	-5 914	-5 960	-5 960	-5 960
Finansiella kostnader	-793	-800	-800	-800	-800
Summa kostnader	-223 672	-233 719	-233 960	-233 960	-233 960
Verksamhetsutfall	1 464	-2 279	-1 828	-4 102	-4 102
Transfereringar	0	0	0	0	0
Årets kapitalförändring/ årets resultat	1 464	-2 279	-1 828	-4 102	-4 102
Utgående myndighetskapital (inkl. årets kapitalförändring)²	27 222	24 943	23 115	19 013	14 911
Utgående oförbrukade bidrag	7 806	7 800	7 800	7 800	7 800

¹ Intäkterna av anslag ska motsvara summan av anslag i tabell 2 och 3.

² För stiftelsehögskolorna avses eget kapital och årets resultat.

Större förändringar mellan åren vad gäller budgeterade intäkter för avgifter respektive bidrag ska alltid kommenteras.

Tabell 2 Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå (tkr)	2023	2024	2025	2026	2027
	ÅR -1	År 0	År 1	År 2	År 3
	Utfall	Prognos	Ber.	Ber.	Ber.
Verksamhetens intäkter					
Takbelopp ^{1,4}	184 352	190 959	190 330	188 057	188 057
Beräknad avräkning ² (A)	184 352	190 959	190 330	188 057	188 057
Särskilda åtaganden (B)					
Anslag (A+B)	184 352	190 959	190 330	188 057	188 057
Avgifter	9 692	8 488	9 500	9 500	9 500
Bidrag	1 537	2 325	2 300	2 300	2 300
Finansiella intäkter	1 144	1 070	1 070	1 070	1 070
Summa intäkter ³	196 726	202 842	203 200	200 927	200 927
Verksamhetens kostnader					
Personal	-112 975	-114 819	-115 000	-115 000	-115 000
Lokaler	-52 840	-56 014	-56 000	-56 000	-56 000
Drift/Övrigt	-24 556	-27 241	-27 200	-27 200	-27 200
Avskrivningar	-6 042	-5 757	-5 800	-5 800	-5 800
Finansiella kostnader	-668	-675	-675	-675	-675
Summa kostnader	-197 080	-204 506	-204 675	-204 675	-204 675
Årets kapitalförändring/ Årets resultat	-355	-1 664	-1 475	-3 748	-3 748

¹ Takbelopp enligt budgetpropositionen för 2024 i 2024 års prisnivå.

² Beräknad avräkning av anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå bland annat med hänsyn till ev. utnyttjande av tidigare uppkommet anslagssparande eller överproduktion, samt ev. decemberprestationer.

³ Summering av anslag, avgifter, bidrag och finansiella intäkter.

⁴ Summering inkluderar särskilda medel om 1 501 tkr för 2023 och 1 526 tkr för 2024 - 2027.

Tabell 3 Forskning och utbildning på forskarnivå

Forskning och utbildning på forskarnivå (tkr)	2023	2024	2025	2026	2027
	ÅR -1	År 0	År 1	År 2	År 3
	Utfall	Prognos	Ber.	Ber.	Ber.
Verksamhetens intäkter					
Anslag ¹	22 530	23 201	23 202	23 201	23 201
Avgifter	480	486	500	500	500
Bidrag	5 170	4 681	5 000	5 000	5 000
Finansiella intäkter	230	230	230	230	230
Summa intäkter	28 410	28 598	28 932	28 931	28 931
Verksamhetens kostnader					
Personal	-20 313	-23 545	-23 500	-23 500	-23 500
Lokaler	-1 273	-794	-900	-900	-900
Drift/Övrigt	-4 646	-4 592	-4 600	-4 600	-4 600
Avskrivningar	-235	-157	-160	-160	-160
Finansiella kostnader	-125	-125	-125	-125	-125
Summa kostnader	-26 592	-29 213	-29 285	-29 285	-29 285
Årets kapitalförändring/ Årets resultat	1 818	-615	-353	-354	-354

¹ Med anslag avses de medel som har anvisats myndigheten i budgetpropositionen för 2024 i 2024 års prisnivå.

Tabell 4 Investeringar i anläggningstillgångar och räntekontokredit

Investeringar i anläggningstillgångar ¹	2023	2024	2025	2026	2027
	ÅR -1	År 0	År 1	År 2	År 3
	Utfall	Prognos	Ber.	Ber.	Ber.
IB lån i Riksgäldskontoret	21 870	20 457	19 543	19 683	19 823
Beräknad nyupplåning	4 725	5 000	6 000	6 000	6 000
varav investeringar i immateriella anläggnings-tillgångar	0	0	0	0	0
Beräknad amortering	6 137	5 914	5 860	5 860	5 860
UB lån i Riksgäldkontoret	20 457	19 543	19 683	19 823	19 963
Maximalt utnyttjande av låneramen under året	26 594	25 457	25 543	25 683	25 823
Föreslagen låneram	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000
Beräknad ränteutgift	744	800	785	790	796
Ränteantaganden för nyupplåning (%) ²	3,52	4,00	4,00	4,00	4,00
Summa räntor och amorteringar	6 881	6 714	6 645	6 650	6 656
Maximalt utnyttjande av räntekontokrediten under året	0	0	0	0	0
Föreslagen räntekontokredit	0	0	0	0	0

¹ Enligt definition i 5 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

² För närvarande har Riksgälden ränta i nivå med Riksbankens styrränta, 4%.

Tabell 5 Lokalförsörjning

Redovisning av lokaler (mnkr)	2023	2024	2025	2026	2027
	ÅR -1	År 0	År 1	År 2	År 3
	Utfall	Prognos	Ber.	Ber.	Ber.
Area, kvm LOA (exkl. student- och gästforskarbostäder)					
- föregående års utgång	21 756	21 756	21 663	21 663	21 63
- ökning under året					
- minskning under året		-93			
- vid årets utgång (A)	21 756	21 663	21 663	21 663	21 663
Förbättringsutgift på annans fastighet ¹					
- nyinvesteringar	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
- avskrivningar	1,9	1,7	1,7	1,6	1,6
Lokalhyra (exkl. student- och gästforskarbostäder) (B) ²	49,5	51,5	51,5	51,5	51,5
Genomsnittlig hyra (kr/m ² LOA) ³	2275	2377	2377	2377	2377
Sammanställning av lokalkostnader (exkl. student- och gästforskarbostäder) ⁴ (C)	52,3	54,8	54,8	54,8	54,8
Genomsnittlig lokalkostnad (kr/kvm LOA) ⁵	2404	2530	2530	2530	2530
Lärosätets totala kostnader (D)	223,7	233,7	233,6	233,6	233,6
Totala externa hyresintäkter	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Justerade totala kostnader (D2)	223,6	233,6	233,5	233,5	233,5
Lokalkostnadens andel av verksamhetens totala kostnader ⁶	23,38%	23,45%	23,46%	23,46%	23,46%
Lokalkostnadens andel av justerade totala kostnader ⁷	23,39%	23,46%	23,47%	23,47%	23,47%

¹ En redovisning ska lämnas av det totala utgående beloppet enligt balansräkningens balanspost. Vidare efterfrågas två specifika särredovisningar, nyinvesteringar och avskrivningar.

² Inklusive avtalade ersättningar vid avflyttning före viss tidpunkt, i fall då sådan beräknas ske, samt eventuella återställningskostnader vid avflyttning.

³ Beräknas som B/A.

⁴ Redovisas i enlighet med SUHF:s rekommendationer (REK 2014:1, 2015-10-26, dnr 14/069) om lokalkostnader vid universitet och högskolor i den del som avser sammanställning av lokalkostnader, se bilaga 2 till rekommendationerna.

⁵ Beräknas som C/A.

⁶ Beräknas som C/D.

⁷ Beräknas som C/D2.

Tabell 6 Avgifter
(tkr)

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat
År -1, 2023	4 567	4 910	-343
varav tjänsteexport*	3 041	2 361	680
År 0, 2024	4 600	4 900	-300
varav tjänsteexport*	3 000	3 000	0
År 1, 2025	4 600	4 600	0
varav tjänsteexport*	3 000	3 000	0

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel ¹	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat
År -1				
År 0				
År 1				

* Avser studieavgiftsskyldiga studenter

¹ Intäkter som inte får disponeras.

Avgiftsintäkter enligt 4 och 15 §§ avgiftsförordningen ska inte redovisas.